

Фархад Сергійович Карагусов

Інститут приватного права
Каспійський університет
Алмати, Республіка Казахстан

Анатолій Володимирович Коструба

Кафедра цивільного права
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Івано-Франківськ, Україна

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ДІЯЛЬНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ КОРПОРАТИВНОГО ТИПУ

Анотація. Підприємницька діяльність в Україні почала формуватися в умовах відсутності попереднього досвіду її правового регулювання у зв'язку із тривалим соціалістичним періодом. Відносини між фізичними особами та організаціями, які об'єдналися в одну корпорацію, потребують особливого регулювання, і одним із засобів, за допомогою якого стало можливим регулювання відносин щодо створення та діяльності корпорацій, є конструкція юридичної особи. Тому основна мета роботи полягає у виявленні особливостей організаційно-правової форми діяльності юридичних осіб корпоративного типу. Аналіз норм чинного законодавства, які містять термін «організаційно-правова форма», показує неоднозначність його застосування в контексті різних правових норм. Загальновідомо, що до змісту корпоративних правовідносин включаються не лише корпоративні права, але й відповідні корпоративні обов'язки учасника товариства. Установлено, що чинне цивільне законодавство України не дає нормативного визначення організаційно-правової форми юридичних осіб, не встановлює критеріїв її формування. На підставі ретроспективного аналізу нормативно-правових актів проаналізовано трансформацію законодавчого підходу до визначення правової природи корпоративних прав – від визнання за ними природи абсолютного речового права до визначення їх як симбіозу майнових і немайнових прав, зумовлених володінням часткою в статутному капіталі юридичної особи корпоративного типу. Виявлено, що Господарським кодексом України закріплені основні форми, у яких діють суб'єкти господарювання (підприємства колективної власності, господарські товариства, приватні підприємства, фермерське господарство, іноземне підприємство тощо). У роботі проведена класифікація організаційно-правових форм юридичних осіб, які групуються за відповідними критеріями. Але критерієм розмежування та класифікації певного кола організаційно-правових форм юридичних осіб є правовий режим майна юридичної особи, створеної в той чи інший організаційно-правовій формі.

Ключові слова: корпоративні правовідносини, кооперація, самоорганізація моделей юридичних осіб, акціонерне товариство.

Farkhad S. Karagussov

*Institute of Private Law
Caspian University
Almaty, Republic of Kazakhstan*

Anatoly V. Kostruba

*Department of Civil Law
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine*

LEGAL FORM OF ACTIVITY OF LEGAL ENTITIES OF CORPORATION TYPE

Abstract. *In Ukraine, entrepreneurship started forming in the absence of the previous experience of its legal regulation in connection with the long socialist period. The relationship between individuals and organisations that have merged in one corporation needs special regulation, and one of the means by which it became possible to regulate relations on the creation and operation of corporations, is the construction of a legal entity. Therefore, the main purpose of the work is to identify the legal form of the activities of legal entities of a corporate type. The analysis of the norms of the current legislation, which contain the term “legal form”, shows the ambiguity of its application in the context of different legal norms. It is well-known that the content of corporate legal relationships includes not only corporate rights, but also the corresponding corporate responsibilities of company’s member. It is established that the current civil law of Ukraine does not provide normative definition of a legal form of legal entities, does not establish the criteria for its formation. On the basis of a retrospective analysis of normative legal acts, the transformation of the legal approach to the definition of the legal nature of corporate rights has been analysed – from the determination of the nature as the nature of absolute substantive law to the definition of it as a symbiosis of property and non-property rights caused by the ownership of a share in the authorised capital of a legal entity of a corporate type. It has been found out that the economic code of Ukraine fixed the main forms within which economic entities (collective-ownership enterprises, economic companies, private enterprises, farming, foreign enterprise, etc.) operated. The classification of legal forms of legal entities, which are grouped according to the relevant criteria, has been carried out. But the criterion for the delineation and classification of a certain range of legal forms of legal entities is the legal regime of property of a legal entity established in one or another legal form.*

Keywords: corporate legal relations, cooperation, self-organization of models of legal entities, joint-stock company.

ВСТУП

Юридична особа як правова фікція за відсутності фізичної форми свого існування набуває іншої, абстрактної рефлексії впорядкування свого внутрішнього змісту. Поєднання сукупної волі та капіталу людської істоти в цілісній правовій конструкції юридичної особи з одночасним відокремленням правового інтересу такої юридичної особи від інтересу фізичних осіб, що її створили,

вимагає формування наявних ознак, через втілення яких компенсується відсутність конкретного в структурі юридичної особи.

Традиційно в теорії цивільного права такими ознаками є організаційна єдність, майнова відособленість, самостійна юридична відповідальність, участь у цивільному обороті від свого імені [1].

У той же час сучасний розвиток інституту юридичної особи дозволяє переосвідчитися, що класична формула ознак юридичної особи вимагає змістового вдосконалення. Абстрактність юридичної особи від людського субстрату при очевидному контролі людини за її діяльністю нівелює свого значення. Обумовленість наслідків діяльності юридичної особи від поведінки фізичної особи, яка перебуває за її «вуаллю» не викликає сумніву. Майнова відповідальність юридичної особи не персоніфікується щодо неї. Фізична особа, впливаючи на характер діяльності юридичної особи, прийняття нею рішень, настання наслідків їх прийняття, також приймає на себе відповідальність за таку активність. Отже, відповідальність юридичної особи має обмежений характер, поріг якої визначається розміром її статутного капіталу або розміром внесків її учасників (засновників) для забезпечення діяльності відповідної юридичної особи. Перевищення встановленого порогу розміру завданої шкоди отримує субсидіарну компенсацію за рахунок учасників (засновників) юридичної особи.

Також слід додати, що зв'язок людини з юридичною особою не вичерпується моментом створення останньої. Правовий інтерес учасників корпоративних правовідносин відносно юридичної особи та її діяльності зберігається протягом всього терміну існування. Реалізація такого інтересу передбачає юридичні можливості його захисту в юрисдикційній або неюрисдикційній формі, способом якого може бути, як приклад, звернення до суду з похідним позовом про визнання недійсним правочину, укладеного з юридичною особою, учасником (засновником) якого є позивач.

У наведеному випадку автономність участі юридичної особи в цивільному обороті нівелюється правовими можливостями пов'язаних з нею корпоративними відносинами участі осіб діяти процесуально самостійно від імені юридичної особи, але у власних інтересах. Таким чином, автономність участі юридичної особи в цивільному обороті не є абсолютною. Така автономність забезпечується не тільки функціонуванням органів управління юридичної особи, а й ініціативою учасників корпоративних правовідносин, які вважають за доцільне досягнення ефективності корпоративного управління юридичною особою вчиненням самостійних юридичних дій на її користь.

Автономність юридичної особи повністю нівелюється належністю її корпоративних прав такому суб'єкту, як держава.

Яскраво це зафіксовано в Законі України «Про управління об'єктами державної власності». Відповідно до статті 11 наведеного законодавчого акта державне акціонерне товариство, утворене в процесі перетворення державного

підприємства, 100 відсотків акцій якого належать державі, не має права безоплатно передавати закріплене за ним майно іншим юридичним особам чи громадянам, крім випадків, передбачених законом. Відчужувати майно, що належить до основних фондів, державне акціонерне товариство має право лише за попередньою згодою органу, який здійснює управління корпоративними правами держави, і лише на конкурентних засадах, якщо інше не встановлено законом. Розпоряджатися в інший спосіб майном, що належить до основних фондів, державне акціонерне товариство має право лише в межах повноважень та у спосіб, що передбачені законом [2].

Крім того, державні комерційні підприємства та казенні підприємства, які відповідно до статті 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» належать до наукових установ, а також науково-технологічні комплекси, засновані на державній власності, зобов'язані не менш як 50 відсотків чистого прибутку від своєї діяльності спрямовувати на провадження ініціативної наукової та науково-технічної діяльності, фінансування інновацій та розширення власної матеріально-технічної бази.

Отже, зв'язок юридичної особи та її засновника (учасника), обумовленість її юридичної поведінки його волею є очевидними.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Теоретичні методи дослідження дозволили визначити особливості організаційно-правових форм діяльності юридичних осіб корпоративного типу. Нарешті, обмеження автономії юридичної особи як суб'єкта цивільного права є нормативними вимогами щодо виплати дивідендів. За допомогою методу правового порівняння встановлено, що Господарський кодекс залежно від способу заснування та формування статутного фонду в Україні поділяє підприємства на унітарні та корпоративні. Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки, затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника. Як бачимо, корпоративне підприємство відрізняється від унітарного кількістю засновників. Корпоративне підприємство на відміну від унітарного утворюється двома чи більше засновниками. Але в окремих випадках корпоративне підприємство може утворюватися однією особою. Тому цей критерій не завжди може використовуватися для розмежування цих понять.

За допомогою методу аналізу встановлено, що господарські товариства, у статутному капіталі яких є корпоративні права держави, до 1 травня року, що

настає за звітним, приймають рішення про відрахування не менше 30 відсотків чистого прибутку на виплату дивідендів. Господарські товариства, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких знаходяться в статутних капіталах господарських товариств, частка держави в яких становить 100 відсотків, сплачують дивіденди безпосередньо до Державного бюджету України у строк не пізніше 1 липня року, що настає за звітним, у розмірі базових нормативів відрахування частки прибутку, що спрямовується на виплату дивідендів, але не менше 30 відсотків, пропорційно розміру державної частки (акцій) у статутних капіталах господарських товариств, акціонером яких є держава і володіє в них контрольним пакетом акцій. При цьому на суму дивідендів на державну частку, несвоєчасно сплачених господарським товариством, у статутному капіталі якого є корпоративні права держави, та господарським товариством, 50 і більше відсотків акцій (часток) яких знаходяться в статутному капіталі господарського товариства, частка держави якого становить 100 відсотків, центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері управління об'єктами державної власності, нараховується пеня, яка сплачується до загального фонду Державного бюджету України з розрахунку подвійної облікової ставки Національного банку України від суми недоплати, розрахованої за кожний день прострочення платежу, починаючи з наступного дня після настання строку платежу і по день сплати включно.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Особливості організаційно-правової форми юридичної особи

У цивільному обороті юридична особа має власне обличчя. Воно існує в певній правовій формі. Форма – це спосіб організації і спосіб існування предмета, процесу, явища. Вона є внутрішнім впорядкуванням її змісту, який визначається функціональністю юридичної особи, специфікою її предметної діяльності. Традиційно в теорії цивільного права такий феномен отримав назву організаційно-правової форми юридичної особи. Під цим феноменом розуміється зовнішня форма організації діяльності юридичної особи в цивільному обороті. Така форма є правовою моделлю організацій діяльності юридичної особи, яка поглинає в собі суттєві ознаки останньої, що забезпечує її існування в правовому середовищі. Так, юридична особа залежно від мети своєї діяльності, яку вона переслідує, правового режиму належного їй майна, форми участі учасників (засновників) в її діяльності отримує відповідні правові можливості функціонування, що, сукупно впорядковуючись, знаходять своє закріплення в окремо ідентифікованій формі.

У цьому контексті О. Р. Кібенко зазначає, що до правових параметрів організаційно-правових форм юридичних осіб належать такі: процедура створення товариства законодавчі обмеження щодо кола учасників; склад засновницьких

документів; порядок внесення до них змін; вимоги законодавства до капіталу (мінімальний розмір, порядок формування, види вкладів, підтримка розміру власного капіталу); правовий режим майна (можливість виділення частки учасника); правовий статус учасника товариства (права, обов'язки, відповідальність за зобов'язаннями товариства); публічність діяльності, порядок реорганізації і ліквідації тощо [3].

Слід констатувати, що чинне цивільне законодавство України не надає нормативного визначення організаційно-правової форми юридичних осіб, не встановлює критеріїв її формування. Розвиток сучасного національного законодавства характеризується індивідуальним нормативно-правовим регулюванням у досліджуваній сфері відносин.

Практично кожен вид юридичної особи, яким опосередковується та чи інша сфера господарювання створюється в організаційно-правовій формі, яка встановлюється спеціальним актом цивільного законодавства України.

Результат такої регламентації – індивідуальне встановлення певної організаційно-правової форми стосовно того чи іншого виду юридичної особи спеціальними нормативними актами законодавства України. Визначення ними відповідних правових ознак.

Так, Законом України «Про банки і банківську діяльність» [4] закріплено, що банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства або кооперативного банку. Законом України «Про споживчу кооперацію» [5] вказано, що споживче товариство як первинна ланка споживчої кооперації є організацією громадян, які на основі добровільності членства і взаємодопомоги за місцем проживання або роботи об'єднуються для спільного господарювання з метою поліпшення свого економічного і соціального стану.

У свою чергу, громадські об'єднання за організаційно-правовою формою утворюються як громадська організація або громадська спілка, про що зазначено у статті 1 Закону України «Про об'єднання громадян» [6]. Законом України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» до громадських об'єднань віднесена така організаційно-правова форма їх діяльності як професійна спілка (профспілка), під якою розуміється добровільна неприбуткова громадська організація, що об'єднує громадян, пов'язаних спільними інтересами за родом їх професійної (трудової) діяльності (навчання) [7].

Окремою її формою виступає політична партія як зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяти формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах [8]. Благодійна організація може бути створена як благодійне товариство, благодійна установа чи благодійний фонд [9].

Традиція самостійного правового регулювання діяльності окремих видів юридичних осіб, встановлення їх організаційно-правових форм, для національ-

ного законодавства не є новою. Проведений аналіз законодавства іноземних юрисдикцій окремих європейських країн, зокрема Франції та Німеччини впевнено дозволяє стверджувати про самостійне правове регулювання діяльності некомерційних юридичних осіб, окремих видів підприємницьких юридичних осіб, зокрема банків. Не викликає сумніву, що правове регулювання діяльності окремих видів юридичних осіб вимагає самостійного нормативного закріплення. У межах єдиного кодифікованого акта не можуть бути систематизовані правові норми, які детально визначають окрему сферу правового регулювання. У процесі кодифікації закріплюються підвалини правового регулювання масиву суспільних відносин, визначаються методологічні принципи галузевого формування. Нею визначаються контури подальшого впорядкування відносин іншими правовими актами, норми яких можуть мати комплексний характер, містити публічно-правовий припис, що є нетиповим для відповідного акта кодифікації. Отже, автономна нормативна визначеність організаційно-правових форм юридичних осіб є не стільки питанням методологічної коректності, скільки якості юридичної техніки законодавця. Слід погодитися з думкою О. І. Зозуляк, що підхід законодавця до диференціації організаційно-правових форм юридичних осіб є незрозумілим, проте дає можливість констатувати те, що майже кожен закон продукує нову організаційно-правову форму, при цьому більшість, яка претендує на самостійність, доволі часто виділена штучно, коли насправді відсутні явні цивілістичні ознаки, які б впливали на певну особливість або винятковість їх становища як суб'єктів цивільного права та можливість виділення в самостійну організаційно-правову форму. Як приклад авторка бере благодійні організації, політичні партії, професійні спілки тощо, які за своєю природою є громадськими організаціями. Чи інший приклад: житлово-будівельні, житлові, гаражні кооперативи, котрі за своєю правовою суттю примикають до споживчих товариств, створюючи самостійну організаційно-правову форму [10].

Зі свого боку автори зазначають, що відповідно до статті 83 Цивільного кодексу України юридичні особи створюються у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом. Товариством є організація, створена шляхом об'єднання осіб (учасників), які мають право участі в цьому товаристві та може бути створено однією особою.

У свою чергу, установою є організація, створена однією або кількома особами (засновниками), які не беруть участі в управлінні нею, шляхом об'єднання (виділення) їхнього майна для досягнення мети, визначеної засновниками, за рахунок цього майна.

Товариства, які здійснюють підприємницьку діяльність із метою одержання прибутку та наступного його розподілу між учасниками (підприємницькі товариства), можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи.

Непідприємницькими товариствами є товариства, які не мають на меті одержання прибутку для його наступного розподілу між учасниками. Особливості правового статусу окремих видів непідприємницьких товариств встановлюються законом.

Із наведеного аналізу вбачається, що непідприємницьке товариство по суті є громадським об'єднанням, яке діє в організаційно-правовій формі громадської організації, громадської спілки тощо [6]. Однак Цивільний кодекс України не оперує наведеним понятійним апаратом. На сьогодні значна частина організаційно-правових форм юридичних осіб, якими визначається та забезпечується діяльність останніх, не корелюється з основним кодифікованим актом цивільного законодавства України. Незрозумілим є співвідношення в Цивільному кодексі України таких категорій, як товариство, яке розглядається організаційно-правовою формою юридичної особи, та підприємницькі товариства, які можуть бути створені лише як господарські товариства (повне товариство, командитне товариство, товариство з обмеженою або додатковою відповідальністю, акціонерне товариство) або виробничі кооперативи, а також непідприємницькі товариства з кооперативами, крім виробничих, об'єднання громадян із громадським об'єднанням тощо.

Не менш незрозумілою, навіть помилковою є класифікація організаційно-правових форм, наведених у Господарському кодексі України.

По-перше, Господарський кодекс України не наводить організаційно-правових форм здійснення некомерційної господарської діяльності. У статті 53 Кодексу задекларовано положення про те, що некомерційна господарська діяльність може здійснюватися суб'єктами господарювання на основі права власності або права оперативного управління в організаційних формах, які визначаються власником або відповідним органом управління чи органом місцевого самоврядування з урахуванням вимог, передбачених цим Кодексом та іншими законами, але відповідного переліку немає.

По-друге, цей акт законодавства України оперує поняттям організаційно-правової форми, об'єднань підприємств, правовий статус яких не визначений ані Цивільним кодексом України, ані іншими актами цивільного законодавства України. Навіть у Господарському кодексі України містяться тільки декларативні положення, які інформаційно розкривають визначення цього правового явища, не вказуючи при цьому, особливостей функціонування його механізму.

Нарешті, Господарським кодексом України закріплені основні форми, у яких діють суб'єкти господарювання (підприємства колективної власності, господарські товариства, приватні підприємства, фермерське господарство, іноземне підприємство тощо). Системний аналіз наведеного (положення розділу 2 Господарського кодексу України) дозволяє дійти висновку про відсутність логіки побудови такої системи організаційно-правових форм. Їх багатогранність

та контрroversивність у межах одного виду виключає можливість формування певних стандартів їх юридичної верифікації та створення структурної побудови організаційно-правових форм.

Отже, необхідна нормативна визначеність організаційно-правових форм юридичних осіб вимагає їх упорядкування та класифікації відповідно до встановлених критеріїв у кодифікованому акті цивільного законодавства України.

2.2. Особливості чинників необхідних для систематизації організаційно-правових форм

Важливим чинником у процесі систематизації організаційно-правових форм юридичних осіб є такі ознаки, які сукупно впливають на їх класифікацію.

По-перше, такою ознакою, за посередництвом якої відбувається вибір організаційно-правової форми та відповідна класифікація юридичних осіб, є форма залучення капіталу, що кореспондується з ознакою юридичної особи як відокремленість її майна.

По-друге, відповідальність юридичної особи як віддзеркалення відповідної ознаки юридичної особи, оскільки дозволяє встановити окремі форми організації і діяльності юридичних осіб з урахуванням цього критерію.

По-третє, мета діяльності юридичної особи специфікується через форму її діяльності, в межах якої відбувається реалізація мети її створення.

По-четверте, корпоративний характер побудови організації відносин «учасник (засновник)/юридична особа», що дає можливість відокремити форми діяльності юридичних осіб за видовою ознакою.

Нарешті, порядок управління юридичною особою є такою ознакою, яка дозволяє класифікувати юридичних осіб у межах відповідної організаційно-правової форми.

Крім того, потреба у визначеності організаційно-правових форм ставить на порядок денний питання вичерпності видів організаційно-правових форм в актах цивільного законодавства України або їх відкритого переліку. Найбільш поширеною є точка зору вчених про закритий (вичерпний) перелік організаційно-правових форм юридичних осіб. Цьому питанню приділена значна увага з боку О. І. Зозуляк. Досліджуючи теоретичні аспекти непідприємницьких юридичних осіб, авторка аналізує наукові доробки як вітчизняних учених, так і науковців Росії та Білорусі, які в єдності про доцільність вичерпного переліку організаційно-правових форм. Зокрема, пише О. І. Зозуляк, для російського цивільного законодавства, на думку Є. О. Суханова, немає змісту в появі все нових і нових організаційно-правових форм. Принцип єдності та диференціації в цивільному праві Білорусі, як вважає С. М. Ананіч та Т. В. Соїфер, вимагає чітко формулювати організаційно-правові форми юридичних осіб, відобразивши у відповідних нормах усі їх необхідні ознаки [10]. Наведені міркування щодо закритого переліку організаційно-правових форм підтримує й О. І. Зозуляк,

вважаючи таку його характеристику необхідною складовою успішної модернізації законодавства в цій сфері.

Автор має іншу точку зору з цього питання. Вона полягає в необхідності розширеного тлумачення статті 83 Цивільного кодексу України.

Формально такій позиції відповідає нормативна побудова конструкції цієї статті Цивільного кодексу України, частина перша якої передбачає, що юридичні особи можуть створюватися у формі товариств, установ та в інших формах, встановлених законом. Звертаємо увагу на певну невідповідність між дійсним змістом норми та її формулюванням, яке полягає в тому, що словесний вираз вужчий, ніж та думка, яку заклав до неї законотворець у процесі нормопроекування. Причина полягає в наявності близьких за змістом норм, що дозволяє розширити межі дії приписів тієї норми, що тлумачиться. Крім того, словесна формула в силу лексичних дефектів не достатньо чітко виражає ідею законодавця.

За змістом методологічна парадигма приватно-правового регулювання суспільних відносин позбавлена нормативно визначених меж свого існування. Свобода договору як принцип надає сторонам право на автономію волі при регулюванні цивільних відносин. Сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд. Така дискреція пронизує всі сфери відносин, які регулюються цивільним правом, що дає поштовх для його розвитку. Інститут юридичної особи не є винятком. Його природа як соціального явища, створеного з метою реалізації інтересу фізичних осіб, передбачає наявність сукупної волі в її автономному виразу. Дієвість цього соціального організму розкривається через активну поведінку людини, без чого юридична особа не функціональна. Отже, як було зазначено раніше, юридична особа як сукупна воля визначеного кола осіб передбачає встановлення внутрішньо вольової координації індивідуального через колективне для формування її вольової єдності, за посередництвом чого юридична особа індивідуалізує себе в просторі. Форми організації такої «сукупної волі» достатньо різноманітні. Саморегулятивність цивільний правових відносин є чинником удосконалення форм організації юридичних осіб, появи її нових моделей. Так, у результаті пристосування існуючих форм до потреб, що виникають, з'являється форма товариства з обмеженою відповідальністю.

Дослідник цього питання В. О. Горлов зазначає таке: «До кінця 19 століття виникла практична необхідність у новій формі ведення комерційної діяльності (у новій комбінації товариських елементів), що було викликано негнучкістю і жорстким регулюванням акціонерних товариств і неможливістю широкого використання повних і командитних товариств. Іноді вузьке коло осіб, які бажають вести підприємницьку діяльність, готові об'єднати частину свого майна, але не бажають ризикувати відповідальністю, що виходить за межі цього майна, утворивши повне товариство. У той же час не підходить для них і розраховане на залучення капіталів великої кількості осіб акціонерне това-

риство, заснування якого до того ж пов'язане з дотриманням безлічі формальностей. Очевидно, вихід з даного положення – створення нової форми товариського об'єднання...» [11].

Як зазначалося дослідниками, тісні зв'язки між організаційними формами торгових товариств, які існують у цивільному праві, зробили нескладним для законодавця створити, визнати та розвинути перехідні форми товариських об'єднань, які вдало комбінують характеристики повних товариств та акціонерного товариства.

Наведене відбувається й зараз. У розрізі статті 83 Цивільного кодексу України, Законом України «Про кооперацію» встановлюється така форма юридичної особи, як кооператив [12]. Непідприємницькі товариства, про що зазначено у статі 85 Цивільного кодексу України, здійснюють свою діяльність у формі громадського об'єднання та громадської спілки, інших організаційно-правових формах, визначених спеціальними актами законодавства України, на які відповідно до статті 2 Закону України «Про об'єднання громадян» не поширюється дія цього Закону [13]. Такими є політичні партії, релігійні організації, підприємницькі товариства, що утворюються актами органів державної влади, інших державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування, асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільних об'єднань, саморегулювні організації, організації, які здійснюють професійне самоврядування, підприємницьких товариств (які не є громадськими об'єднаннями), утворених на підставі інших законів.

Визначаючи правові засади реалізації конституційних прав у тій чи іншій сфері суспільного життя, прийняття окремого законодавчого акта відповідного предметного спрямування дозволяє врегулювати ці суспільні відносини, в тому числі, передбачивши організаційні форми діяльності інших учасників правовідносин, ніж фізичні особи.

За таких умов є виправданим відкритий перелік організаційних форм діяльності юридичних осіб, оскільки в межах Цивільного кодексу України буде помилковим визначення форм таких юридичних осіб, значна кількість яких має публічно-правову площину свого застосування. Крім того, в контексті євроінтеграційних процесів, які проходять у нашому суспільстві, саме відкритий перелік організаційно-правових форм дає можливість позитивного запозичення сталих правових конструкцій із сусіднього правопорядку, самоорганізації моделей юридичних осіб у відкритих системах.

2.3. Особливості систематизації організаційно-правових форм

У той же час нагальним є впорядкування існуючих організаційно-правових форм юридичних осіб, їх систематизація на основі проведення класифікації юридичних осіб, що буде сприяти модернізації конструкції останніх, усунення явища флуктуації в нормативному вимірі.

Будь-яка класифікація більш-менш певної сукупності об'єктів починається з вибору критеріїв, у якості яких на першому етапі найчастіше виділяються і застосовуються явні, зовнішні або внутрішні, ознаки. Їх вибір, як правило, досить вільний і формується на конкретно складаються прагматичних обставин або делегується разом з постановкою завдання (перший рівень деталізації).

Організаційно-правова форма є базовим критерієм процесу систематизації, яким забезпечується їх функціональна якість, яка відображена у відповідних моделях юридичних осіб.

Як приклад, такою моделлю юридичних осіб можна позначити товариство з обмеженою відповідальністю. Інші моделі юридичних осіб, які функціонально відповідають змісту цієї організаційно-правової форми, синтезують іншу модель узагальнення – клас. Так товариство з обмеженою відповідальністю, повне товариство, командитне товариство, товариство з додатковою відповідальністю вельми слабо корельовані один з одним, але мають критерій системного єднання, яким є спосіб набуття права пайової участі в них. Отже, юридичні особи в межах цієї організаційно-правової форми систематизуються в клас неакціонерних товариств. Природа способу набуття права пайової участі полягає у формуванні статутного капіталу, розмір якого складається з номінальної вартості часток, кожна з яких формується шляхом вкладу учасників у майновій і немайновій (негрошовій) формі.

Інші моделі юридичних осіб, наведеного рівня деталізації, залежно від обраного способу набуття права пайової участі представлені моделями організаційно-правової форми публічного і приватного акціонерного товариства.

У праві Німеччини і Франції це командитне товариство на акціях та акціонерне командитне товариство. У праві США і Англії спрощене акціонерне товариство, корпорація, компанія з обмеженою відповідальністю тощо. Вони формують клас акціонерних товариств.

Статутний капітал акціонерного товариства поділено на визначену кількість часток однакової номінальної вартості, корпоративні права за якими посвідчуються акціями, які засвідчують участь власника таких цінних паперів (інвестора) у статутному капіталі емітента та надають йому право на отримання частини прибутку (доходу), зокрема у вигляді дивідендів, право на отримання частини майна акціонерного товариства в разі його ліквідації, право на управління акціонерним товариством, та інші права.

В акціонерному товаристві на відміну від неакціонерних товариств власність на капітал відокремлюється від капіталу – функції, що прискорює його концентрацію та сприяє раціоналізації управління.

Нарешті, третя група юридичних осіб має організаційно-правову форму виробничого кооперативу, обслуговуючого кооперативу, споживчого кооперативу (споживчого товариства), адвокатського бюро та адвокатського об'єднання. У праві США та Великобританії – партнерство (General partnership (GP), об-

межене партнерство (Limited partnership (LP)), партнерство з обмеженою відповідальністю (Limited liability partnership (LLP)). А також Європейського кооперативного товариства (SCE), утворення та діяльність якого визначена Регламентом Ради (ЄС) №1435/2003 від 22 липня 2003 року [14], класифікована до класу кооперативних товариств. Для нього характерний не тільки спосіб набуття права пайової участі, який характеризується об'єднанням вкладів членів кооперативного товариства. Його функціональна властивість, яка створює відповідний клас, полягає в участі членів кооперативного товариства в їх діяльності.

Тим самим ми можемо виявити основоположні властивості, які застосовуються у вигляді якісних критеріїв класифікації. Вони в цілому характеризують внутрішній стан системи, відображають природу її походження, виділяють найважливіші характеристики. Найбільш послідовно, обґрунтовано і переконливо ці критерії застосовуються при виділенні, формулюванні і формуванні груп за критерієм класу. У них об'єднуються, ідентифікуються і позиціонуються сукупності об'єктів за критеріями, що прямо або побічно вказує на єдність походження, спільність природи або однорідність процесів їх виникнення, становлення, розвитку (другий рівень деталізації).

Наведений підхід дозволяє здійснити класифікацію інших організаційно-правових форм юридичних осіб, які за вказаними критеріями групуються у відповідній клас, ознакою якого є відсутність комерційного результату діяльності юридичної особи. Такими організаційно-правовими формами є громадська організація, громадська спілка, політична партія, асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання, орган самоорганізації населення, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, благодійне товариство, благодійна установа, благодійний фонд, третейський суд.

У рамках другого рівня деталізації наведені організаційно-правові форми класифіковані щодо спрямованості реалізації мети їх діяльності. Так, громадська організація, громадська спілка, об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, третейський суд, асоціації органів місцевого самоврядування та їх добровільні об'єднання створюються для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів, у тому числі їх членів. Критерієм класифікації наведених організаційно-правових форм є приватний інтерес такого об'єднання. При цьому така приватність інтересу забезпечується корпоративністю тільки тих осіб, які входять до складу громадських об'єднань. Інакше кажучи, для наведених організаційно-правових форм характерна модель, за якою приватною поведінкою членів громадського об'єднання забезпечується їх приватний інтерес.

У свою чергу, політична партія, благодійне товариство, благодійна установа, благодійний фонд має на меті реалізацію публічного інтересу, розвиток

благодійної діяльності, у тому числі у сферах освіти, культури та мистецтва, охорони культурної спадщини, науки і наукових досліджень, утвердження гуманізму і милосердя.

Так, політична партія є добровільним об'єднанням громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах.

Право громадян на свободу об'єднання в політичні партії для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів визначається і гарантується статтею 36 Конституцією України [15].

Політичні партії сприяють формуванню і вираженню політичної волі громадян, беруть участь у виборах. Отже, створення невідприємницької юридичної особи в організаційно-правовій формі політичної партії є формою корпоративної концентрації, що переслідує суспільний інтерес.

У свою чергу, для цієї організаційно-правовій формі модель її функціонування побудована таким чином, що приватною поведінкою членів політичної партії реалізується публічний інтерес.

Що стосується благодійних організацій (благодійне товариство, благодійна установа, благодійний фонд) модель організації їх діяльності має принципові відмінності від вище проаналізованих.

По-перше, необхідно підкреслити, що метою благодійних організацій не може бути одержання і розподіл прибутку серед засновників, членів органів управління, інших пов'язаних із ними осіб, а також серед працівників таких організацій [16].

По-друге, цілями благодійної діяльності є надання допомоги для сприяння законним інтересам бенефіціарів у сферах благодійної діяльності і підтримка цих сфер у суспільних інтересах.

Законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» визначені сфери благодійної діяльності. Ними є: 1) освіта; 2) охорона здоров'я; 3) екологія, охорона довкілля та захист тварин; 4) запобігання природним і техногенним катастрофам та ліквідація їх наслідків, допомога постраждалим унаслідок катастроф, збройних конфліктів і нещасних випадків, а також біженцям та особам, які перебувають у складних життєвих обставинах; 5) опіка і піклування, законне представництво та правова допомога; 6) соціальний захист, соціальне забезпечення, соціальні послуги і подолання бідності; 7) культура та мистецтво, охорона культурної спадщини; 8) наука і наукові дослідження; 9) спорт і фізична культура; 10) права людини і громадянина та основоположні свободи; 11) розвиток територіальних громад; 12) розвиток міжнародної співпраці України; 13) стимулювання економічного росту і розвитку економіки України та її окремих регіонів та підвищення конкурентоспроможності Украї-

ни; 14) сприяння здійсненню державних, регіональних, місцевих та міжнародних програм, спрямованих на поліпшення соціально-економічного становища в Україні; 15) сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану [16].

Наведене свідчить, що модельна побудова функціонування такої організаційно-правової форми забезпечує публічну поведінку третіх осіб (благодійника) з реалізації приватного інтересу бенефіціару, що має суспільне значення.

На відміну від раніше перелічених організаційно-правових форм підприємницьких (комерційних) юридичних осіб наведені характеризуються іншою організацією їх діяльності [17–20]. Окрім непідприємницької складової, що виключає потребу в об'єднанні капіталу, наведені організаційно-правові форми юридичних осіб індивідуалізуються формою участі їх засновників (учасників) у діяльності таких юридичних осіб. Якщо для підприємницьких товариств така форма участі засновників (учасників) у їх діяльності заснована на опосередкованому управлінні через створення відповідного виконавчого органу юридичної особи, участі в регуляції та контролі за діяльністю такого виконавчого органу, зокрема через участь у роботі наглядової ради, загальних зборів учасників тощо, то для таких організаційно-правових форм юридичних осіб, які позбавлені підприємницької складової, участь учасників (засновників) у їх діяльності має безпосередній характер.

Так, громадське об'єднання, яке створюється для здійснення та захисту прав і свобод, задоволення суспільних, зокрема економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших інтересів, об'єктивно вимагає участі його членів у діяльності об'єднання, управлінні його справами, у тому числі шляхом голосування на зборах членів, висловлюванні своєї думки, внесення пропозиції щодо напрямів діяльності та розвитку юридичної особи тощо.

Крім того, критерієм розмежування та класифікації наведеного кола організаційно-правових форм юридичних осіб є правовий режим майна юридичної особи, створеної в тій чи іншій організаційно-правовій формі.

Правовий режим майна підприємницьких товариств дає можливість його розподілу між засновниками (учасниками). Статтею 111 Цивільного кодексу України встановлено, що «...майно юридичної особи, що залишилося після задоволення вимог кредиторів (у тому числі за податками, зборами, єдиним внеском на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та іншими коштами, що належить сплатити до державного або місцевого бюджету, Пенсійного фонду України, фондів соціального страхування), передається учасникам юридичної особи, якщо інше не встановлено установчими документами юридичної особи або законом». Аналогічні за логікою побудови нормативного матеріалу положення містяться в усіх спеціальних законодавчих актах, які регулюють діяльність підприємницьких товариств в Україні. Так, відповідно до статті 29 Закону України «Про кооперацію» майно кооперативу, що залишило-

ся після задоволення вимог кредиторів кооперативу, здійснення виплат членам кооперативу паїв та виплат на паї, кооперативних виплат, оплати праці, розрахунків із кооперативним об'єднанням, членом якого він є, розподіляється між членами кооперативу в порядку, визначеному статутом [12].

У свою чергу, правовий режим майна юридичних осіб, створених в організаційно-правових формах, які присутні непідприємницьким товариствам, обмежує їх можливості в реалізації права, гарантованого статтею 41 Конституції України, статтею 317 Цивільного кодексу України.

Для таких організаційно правових форм юридичних осіб встановлено правило, що в разі їх саморозпуску (ліквідації) майно та кошти після задоволення вимог кредиторів передаються на статутні або благодійні цілі іншому (кільком іншим) громадському об'єднанню або зараховуються до державного, місцевого бюджету.

ВИСНОВКИ

Отже, акціонері, неакціонерні товариства і кооперативні товариства згруповуються в підприємницькі або комерційні товариства. У свою чергу громадські об'єднання і благодійні організації сконцентровані поняттям непідприємницького товариства. Єдиним критерієм їх уніфікації є мета діяльності.

Вищенаведена сукупність організаційно-правових форм юридичних осіб об'єктивно систематизується через той параметр, який оцінює їх об'єктивні складові, наглядно виокремлює конструктивні характеристики і досліджувані елементи, які присутні відповідними множинами юридичних осіб всередині цієї групи.

Характер відносин досліджених юридичних осіб (їх організаційно-правових форм) із їх учасниками (засновниками), мета, яку вони переслідують своєю участю в них, має синергетичний ефект. Через розкриття правової природи корпорації, встановлення її ознак ми доводимо корпоративну єдність підприємницьких і непідприємницьких товариств та їх змістовну відмінність від установ.

Наведене свідчить, що вся сукупність організаційно-правових форм корпоративних юридичних осіб класифікується за відповідним критерієм, що забезпечує їх групову ідентичність (акціонерні і кооперативні товариства, громадські об'єднання приватного або суспільного інтересу), виду єдність (належність до підприємницьких або непідприємницьких товариств) та родову приналежність (належність до корпорацій).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Красавчиков О. А. Сущность юридического лица // Категории науки гражданского права. Избранные труды : в 2 т. Т. 2 / О. А. Красавчиков. – Москва : Статут, 1998. – Т. 2. – С. 250–254.

- [2] Про управління об'єктами державної власності : Закон України від 21 верес. 2006 р. № 185-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#n310>.
- [3] Кибенко Е. Р. Корпоративное право в Украине / Е. Р. Кибенко. – Харків : Эспада, 1999. – 480 с.
- [4] Про банки і банківську діяльність : Закон України від 7 груд. 2000 р. № 2121-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
- [5] Про споживчу кооперацію : Закон України від 10 квіт. 1992 р. № 2265-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.
- [6] Про громадські об'єднання : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
- [7] Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності : Закон України від 15 вересня 1999 р. № 1045-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
- [8] Про політичні партії : Закон України від 5 квіт. 2004 р. № 2365-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
- [9] Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 5 лип. 2002 р. № 5073-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
- [10] Зозуляк О. І. Непідприємницькі юридичні особи як суб'єкти цивільного права: теоретичні та практичні аспекти : монографія / О. І. Зозуляк. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2017. – 432 с.
- [11] Горлов В. А. Правовое положение обществ с ограниченной ответственностью : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.04 / Горлов Валентин Александрович ; Урал. Гос. юрид. акад. – Екатеринбург, 1998. – 23 с.
- [12] Про кооперацію : Закон України від 10 лип. 2003 р. № 1087-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
- [13] Про об'єднання громадян : Закон України від 22 берез. 2012 р. № 4572-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124572.html.
- [14] Регламент Ради (ЄС) № 1435/2003 від 22 лип. 2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_45877.
- [15] Про політичні партії: Закон України від 05 квітня 2004 року № 2365-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14/ed20150808>.
- [16] Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05 липня 2002 року № 5073-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531/97-%D0%B2%D1%80>.
- [17] Iyioko I. V. Is it farcical defending corporate responsibility? / I. V. Iyioko // Corporate Social Responsibility for Valorization of Cultural Organizations. – Garrison: IGI Global, 2018. – P. 1–23.
- [18] Jurkevičius V. The doctrine of apparent authority as a precondition for sustainable business / V. Jurkevičius, Y. Pokhodun // Entrepreneurship and Sustainability Issues. – 2018. – Vol. 6. – No 2. – С. 649–661.
- [19] Vida I. C. Clarifications on the legal terminology in the constitutional court jurisprudence / I. C. Vida, A. Moroşteş // Journal of Legal Studies. – 2018. – Vol. 21. – No. 35. – P. 88–94.

- [20] Kuril J. Protection of the state and society: Public administration and public (state) service / J. Kuril // *Journal of Security and Sustainability Issues*. – 2018. – Vol. 7. – No. 3. – P. 409–416.

REFERENCES

- [1] Krasavchikov, O.A. (1998). *The essence of a legal entity. Categories of civil law science*. Moscow: Statut.
- [2] On managing objects that are in state ownership: Law of Ukraine of September 21, 2006, No 185-V. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#n310>.
- [3] Kibenko, E.R. (1999). *Corporate Law in Ukraine*. Kharkiv: Espada.
- [4] On banks and banking: Law of Ukraine of December 7, 2000 No. 2121-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
- [5] On consumer cooperation: Law of Ukraine dated April 10, 1992, No. 2265-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2265-12>.
- [6] On public associations: Law of Ukraine dated March 22, 2012 No. 4572-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
- [7] On trade unions, their rights and guarantees of activity: Law of Ukraine dated September 15, 1999 No 1045-XII. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14>.
- [8] On political parties: Law of Ukraine dated April 05, 2004 No. 235-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>.
- [9] On charity work and charity organisations: Law of Ukraine dated July 5, 2002 No. 5073-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
- [10] Zozulyak, O.I. (2017). *Non-entrepreneurial legal entities as subjects of civil law: theoretical and practical aspects*. Ternopil: Pidruchniki i posibniki.
- [11] Gorlov, V.A. (1998). *Legal status of limited liability companies* (Candidate thesis, Ural State Law Academy, Yekaterinburg, Russian Federation).
- [12] On cooperation: Law of Ukraine of 10 July 2003 No. 1087-IV. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15>.
- [13] On Civil associations: Law of Ukraine dated March 22, 2012 No. 4572-IV. Retrieved from http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T124572.html.
- [14] Council Regulation (EC) No. 1435/2003 of 22 July 2003. Retrieved from https://minjust.gov.ua/m/str_45877.
- [15] On political parties: Law of Ukraine dated April 05, 2004 No. 235-III. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14/ed20150808>.
- [16] On charity work and charity organisations: Law of Ukraine dated July 5, 2002 No. 5073-VI. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/531/97-%D0%B2%D1%80>.
- [17] Iyioke, I.V. (2018). *Is it farcical defending corporate responsibility? Corporate Social Responsibility for Valorization of Cultural Organizations*. Garrison: IGI Global.
- [18] Jurkevičius, V., & Pokhodun, Y. (2018). The doctrine of apparent authority as a precondition for sustainable business. *Entrepreneurship and Sustainability Issues*, 6(2), 649–661.
- [19] Vida, I.C., & Moroşteş, A. (2018). Clarifications on the legal terminology in the constitutional court jurisprudence. *Journal of Legal Studies*, 21(35), 88–94.
- [20] Kuril, J. (2018). Protection of the state and society: Public administration and public (state) service. *Journal of Security and Sustainability Issues*, 7(3), 409–416.

Фархад Сергійович Карагусов

Доктор юридичних наук, професор

Інститут приватного права

Каспійський університет
050000, пр. Сейфулліна, 521, Алмати, Республіка Казахстан

Анатолій Володимирович Коструба

Доктор юридичних наук, доцент
Професор кафедри цивільного права
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
76018, вул. Шевченка, 57, Івано-Франківськ, Україна

Farkhad S. Karagussov

Doctor of Juridical Science, Professor
Institute of Private Law
Caspian University
050000, 521 Seyfullin Ave., Almaty, Republic of Kazakhstan

Anatoly V. Kostruba

Doctor of Law, Associate Professor, Professor
Department of Civil Law
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
76018, 57 Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine

Рекомендоване цитування: Карагусов Ф. С. Організаційно-правові форми діяльності юридичних осіб корпоративного типу / Ф. С. Карагусов, А. В. Коструба // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. – 2019. – Т. 26, № 2. – С. 153–171.

Suggested Citation: Karagussov, F.S., & Kostruba, A.V. (2018). Legal form of activity of legal entities of corporation type. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 26 (2), 153–171.

Стаття надійшла / Submitted: 12/03/2019
Доопрацьовано / Revised: 30/04/2019
Схвалено до друку / Accepted: 20/06/2019